

738G33 Retorik: att leda och lyssna i yrkeslivet, 7,5hp

HT22

Studiehandledning

Innehåll

Allmänt om kursen
Schema
Skriftliga och muntliga examinationsuppgifter
Centrala retoriska begrepp
Checklista för åhörarrespons och manusförberedelse
Litteraturlista

Kontakt

Victoria Pihlgren victoria.pihlgren@liu.se Kursansvarig, undervisande lärare

Elin Elwin elin.elwin@liu.se kursadministratör

Seminarieledare

Victoria Pihlgren (VP) victoria.pihlgren@liu.se
Marie-Louise Höög (MLH) marie-louise.hoog@liu.se

Allmänt om kursen

Kursen *Retorik: att leda och lyssna i yrkeslivet* är en fristående kurs på kvartsfart som omfattar 7, 5 hp, och ges vid Linköpings Universitet, på distans. Kursen vänder sig till dig som är student, eller inom din profession (t.ex. lärare, informatör, ledare) undervisar, presenterar, informerar, eller helt enkelt talar för grupper i olika sammanhang. Kursens innehåll påverkas alltså till viss del av kursdeltagarnas yrkesvardag och perspektiv, t ex vid de olika seminarietillfällena. På den första föreläsningen kommer vi att informera om kursens uppläggning och examinationsformer, som också finns beskrivna i denna studiehandledning. Vi kommer också att ta upp några begrepp och rent praktiska ting som kan vara oklara om man är ny som student. Givetvis finns utrymme för frågor! Betygsskalan i kursen är U/G/VG. Kursintroduktion, föreläsningar samt seminarier sker via zoom. Zoom-länkar tillkännages via Lisam och via Välkomstbrevet för kursintroduktionen.

Seminarier

Seminarierna är obligatoriska och examinerande moment. Vid muntliga presentationer innebär deltagandet också att vara publik. Efter varje presentation utvärderas talet av kurskamraterna samt av seminarieledaren. Att ge konstruktiv feedback är en viktig del av den retoriska kompetensen och ingår i betygsbedömningen. Man kan alltså inte bara hålla sitt eget tal och sedan lämna, eftersom vi behöver vår publik. Vi är också mycket måna om att ha en god, konstruktiv stämning i grupperna. Deltagande på seminarier har en egen Ladok-kod i resultatrapporteringen (U/G). Indelning i grupp 1 och 2 sker efter kursintroduktionen via Lisam.

Ämnesval

När du väljer ämne till dina tal ska du utgå från ditt yrkesperspektiv och yrkeserfarenheter alternativt kommande yrkesperspektiv inom ämnet som du studerar. Tänk på att agera professionellt och inte hamna i privata eller osakliga resonemang (utesluter inte humoristiska inslag). Om du behöver tips eller undrar över ämnesvalet; ta gärna kontakt med seminarielidaren. Att välja ämne med tanke på målgrupp och uppgift är en betydelsefull del av den retoriska arbetsgången. Givetvis får du inte välja ämnen som kan uppfattas som stötande eller kränkande för din publik. (Se mer: www.liu.se/likavillkor).

Om du missar ett seminarium

Om du inte kommer att kunna vara med på ett seminarium; ta då kontakt med kursansvarig i god tid. Det finns ett extra seminarietillfälle som du kan anmäla dig till. Det är normalt inte möjligt att ta igen fler än ett seminarium vid detta tillfälle eftersom seminarierna behöver sin publik och kamratfeedbacken är en del av betygsunderlaget. Däremot kan du i mån av tid ta igen ett seminarium vid ett av de övriga seminarierna. Det är därför viktigt med god framförhållning så att grupperna kan anpassas om många är frånvarande- då kan vi behöva slå ihop grupperna till en. Frånvaro vid seminarium 1 innebär en skriftlig komplettering i stället.

Ouriginal

De skriftliga inlämningsuppgifterna ska vara egenhändigt författade, inklusive manus till talen. I kursen använder vi *Ouriginal*, (tidigare *Urkund*) för granskning av texter.

Se LiU:s hantering av disciplinärenden: <https://www.student.liu.se/regler-rattigheter-sakerhet/lagar-regler-rattigheter/disciplinarenden?l=sy>

Lisam

I kursen används kursskalet *Lisam* för att lägga ut dokument och kommunicera. Studenterna har tillträde till Lisam via <http://lisam.liu.se>. Inloggning sker med LiU-ID.

Litteratur och övriga källor

Se litteraturlistan i slutet av studiehandledningen samt specificerade läsanvisningar inför varje uppgift. Vissa texter finns i pdf på Lisam/kursdokument/respektive seminarium i samband med kursstart. Litteraturlistan består dels av obligatoriska källor, dels av valbara källor.

Schema för 738G33 Retorik: att leda och lyssna i yrkeslivet, HT22

Fyra föreläsningar och fyra seminarier

1. 1/9 kl. 13-15. Kursintroduktion och föreläsning 1: Zoom. *Introduktion där litteraturlistan presenteras, begreppet retorik och dess koppling till till att leda och lyssna i yrkeslivet, retorisk ordlista, åhörarrespons, introduktion av icke verbal kommunikation.* (VP).
  2. 15/9 kl. 13-16. Seminarium 1: Zoom. Litteraturseminarium om icke verbal kommunikation, talängslan, rösten, det första intryckets betydelse. Minipresentationer ("hisspitch") av deltagarna. (gr. 1 VP, gr. 2 MLH). Skriftlig reflektion inlämnas via Lisam.
  3. 29/9 kl. 13-15. Föreläsning 2: Zoom. *Muntlig presentationsteknik med hjälp av storytelling.* (VP)
  4. 13/10 kl. 13-16. Seminarium 2: Zoom. *Muntliga presentationer: Informera och förklara något som hör till din yrkesroll/arbetsuppgift med hjälp av storytelling* (gr. 1 VP, gr. 2 MLH) Manus inlämnas via Lisam.
  5. 27/10 kl. 13-15. Föreläsning 3. Zoom. *Dialogkompetens, diskussion, svåra samtal och feedback på arbetsplatsen* (VP)
  6. 9/11 kl. 13-16 (gr. 2 MLH), 10/11, kl. 13- 16 (gr. 1 VP) Seminarium 3. Zoom. *Diskussion/dialogövning i mindre grupp.* Skriftlig reflektion inlämnas via Lisam.
  7. 24/11 kl. 13-15. Föreläsning 4. Zoom. *Från fikabordet till sammanträdesrummet: Retoriska perspektiv på olika krav på kommunikation i yrkeslivet.* (VP)
  8. 7/12 kl. 13-16 (gr 2 MLH), 8/12 kl. 13 -16 (gr. 1 VP). Seminarium 4. Zoom. *PM-seminarium. Muntlig presentation av egna retoriska erfarenheter och retoriska utmaningar i yrkeslivet. Vald fördjupningslitteratur presenteras samtidigt.* Skriftligt PM inlämnas via Lisam.
- 12/1, kl. 13-16. (VP) Extra Seminarium (igentagning) Zoom. Anmälan krävs.

Skriftliga och muntliga examinerande uppgifter

Seminarium 1. Litteraturseminarium. Under ena delen av seminariet diskuteras litteratur/källor som alla läst inför seminariet. (Diskussionsfrågor utdelas strax innan via Lisam/kursdokument/seminarium 1) Under andra delen av seminariet gör alla en minipresentation av sig själv inför en mindre grupp (en slags "hisspitch"). Max 2 min. Presentera namn, ev. yrke/studier, förväntningar på kursen. Tänk på första intrycket, tempo, röst och ögonkontakt. Prova en liten paus- tänk på kroppsspråket- ta plats, etablera kontakt. *Bedömning:* Godkänt och Underkänt. För godkänt krävs ett aktivt deltagande i diskussionerna, en minipresentation som håller utsatt tid och en skriftlig reflektion; omfattning 1 A4-sida stl. 12 Times new Roman (motsvarande), där du sammanfattar vad du lärt dig av källorna, seminarietdiskussionen och din hisspitch. Vad vill du fortsätta utveckla genom kursen? Inlämning via Lisam 22/9.

Obligatoriska källor att ta del av inför seminariet:

Bröms, Emilie, "Vem vinner debatten när kropparna talar?", *Retorikmagasinet*, nr. 51/52, s. 23-27. (Lisam)

Cuddy Amy, TED talk (2012), "Ditt kroppsspråk formar vem du är",
https://www.ted.com/talks/amy_cuddy_your_body_language_shapes_who_you_are?language=sv

Cuddy Amy (2016), "Power Pose? Really? How & When To Use Expansive Body Language, At Work & At Home (Hint: It's Not All About Power Posing)"
<https://www.linkedin.com/pulse/power-pose-really-how-when-use-expansive-body-language-amy-cuddy>

Eksvärd Elaine, Talarforum, <https://www.youtube.com/watch?v=kBQQDc2CeO4>

Eksvärd Elaine, Retorikträning, <https://www.youtube.com/watch?v=kmPpn74Ovmw>

Hellspong Lennart, *Konsten att tala*, "Framförande" (Studentlitteratur, 1992, s. 16) (Lisam)

Lagercrantz Agneta, "En nick kan befästa din position" i *Svenska Dagbladet* (3 maj 2004),
<http://www.svd.se/en-nick-kan-befasta-din-position>

Ranehill Eva *et al*, "Assessing the Robustness of power posing; No effect on Hormones and Risk Tolerance in a Large Sample of Men and Women", *Psychological Science*, vol. 26, nr 5, 2015. <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/25810452> (Endast Abstract räcker att läsa)

Sanders Rhiannon, www.sanders.se se inlägg om: ”This is why you should keep it simple”/”A few things to know about giving killer pitches”/”Three questions to answer before you start making a new presentation”

Att öva på hemma/ bli uppmärksam på

Öva på att presentera dig kort, inge förtroende (*ethos*) och skapa kontakt. Vad vill du förmedla? Hur vill du uppfattas? Hur få folk att lyssna? Tex handslaget, ögonkontakt, lyssna aktivt på andra, ställa frågor, minnas namn, kontaktskapande kroppsspråk, distinktionen professionell vs personlig vs privat, lyssna av stämning/timing, samspel och dialog (hantera tystnad, "stonefaces", tomt pladder, småprat).

Stäm av ditt kroppsspråk ("icke verbala signaler") (tyst –enskilt). Problematiska också gärna dessa "schabloner": Förminskar du dig själv? Korsade, ihopsnurrade ben, ihopkrupen, håller om sig, tittar ner, undviker ögonkontakt, slutna gester, spända muskler. Flyktsignaler, tics och "säkerhetsbeteenden"? Drar i håret, händerna för munnen/ansiktet, håller på med pennan, glasögonen, pappret, mobilen, rör fötterna etc.

Alternativt använder du "kraftfulla poser" som signalerar säkerhet och självständighet? Tillbakalutad, avslappnad, utsträckt, rak hållning, något bredbent, etablerar ögonkontakt, tar plats, öppna gester. Tysta och kontrollerade kroppsrörelser.

Pröva att en kort stund tala med någon om något som engagerar och intresserar dig- din person framträder. Visa engagemang! (*pathos*) och fokusera utanför dig själv. "Finjustera" dina kroppspositioner och ev. säkerhetsbeteenden om det behövs- kan tränas hemma/på jobbet, enskilt.

Uttalsövningar att träna hemma:

- Utgå från en kortare text. Läs upp (delar av) den högt.
- Uttala samma fras som en fråga (gå upp i ton i slutet) och som ett påstående (gå ner i ton slutet) Skillnad?
- Variera röststyrka (starkt/svagt), djup/ljus röst (magstöd) och artikulation (tydligt uttal)
- Variera intonation (betoningar och melodi), sträva efter likhet med ett samtal
- Variera tempo (snabbt/långsamt) och pausering (norm ca 140 ord/minut i publika tal)
- Småskratta direkt efter ett uttalande (effekt?)
- Titta upp från manus kontinuerligt

Seminarium 2. Muntliga presentationer: Informera och förklara något som hör till din yrkesroll/arbetsuppgift med hjälp av storytelling. Du ska hålla ett tal om ett ämne som du kan informera om eller förklara/lära ut och som är relaterat till ditt yrke/kommande yrke. Du ska göra det med hjälp av storytelling. Omfattningen på de berättande inslagen kan du välja själv, det vill säga du kan välja ett kortare inslag av historieberättande eller låta det prägla hela presentationen. Omfattning: 5 minuter. Lämna in ditt skrivna manus 2 dagar i förväg på Lisam där du **detaljerat och steg för steg pekar ut dispositionen på ditt tal och dina valda retoriska stil-/hjälpmedel, där alltså storytelling ingår. Redogör också för hur du tänkt kring upplägget** (varför du väljer ett visst upplägg- vad vill du uppnå för effekter hos publiken?). Ta även hjälp av checklisten för åhörarrespons för att stämna av och peka ut talets olika beståndsdelar. Använd även Olsson Jers Cecilia (2014) och Santesson Sara (2015) för att förstå de bakomliggande skälen till att skriva ett utförligt manus. **Det är ett krav att hänvisa löpande till alla de obligatoriska källorna som hör till seminarium 2 när du skriftligt kommenterar upplägget på ditt manus.**

Bedömning: Underkänt, Godkänt, Väl Godkänt utifrån kriterierna:

- En genomtänkt disposition med tydlig inledning och avslutning
- Ett sakligt (informerande och förklarande) yrkesrelaterat innehåll där medvetna retoriska stil-/hjälpmedel används, däribland storytelling (G)/ med framträdande inslag av storytelling (VG)
- Språket är anpassat till målgruppen och går att följa med i
- Tidsramen hålls
- Utförligt manus inlämnas i förväg med utpekande (G) / utförligt utpekande (VG) av disposition och valda retoriska stil-/hjälpmedel samt en redogörelse (G) / utförlig redogörelse (VG) av tanken bakom upplägget.
- De obligatoriska källorna utnyttjas (G)/ utnyttjas väl (VG) för att demonstrera och förklara manus

Obligatoriska källor:

Bröms Emelie, ”Den onde, den fule, den vitfluffiga”, *Retorikmagasinet*, 54/55. (Lisam)

Dennisdotter Emma, Axenbrant Emma, *Storytelling* (Liber, 2008). (s. 72-78, Lisam)

Heijbel Matts, *Storytelling befolkas varumärket* (Blue Publishing, 2010). (Lisam- valda delar. Återkommer med info)

Melin, Lars, ”Övertygar retorik?” <http://www.larsmelin.se/pdf/retorik.pdf>

Olsson Jers Cecilia, Blogginlägg 5 november 2014: Vitsen med ord för ord – manus <http://ceciliaolssonjers.se/> (Lisam)

Phillips David J. P., "The Magical Science of Storytelling", TEDx Stockholm,
<https://www.youtube.com/watch?v=Nj-hdQMa3uA>

Rehnberg, Bo, *Retorikanalys* (Studentlitteratur, 2007). Valfria delar.

Rehnberg, Hanna Sofia (2014), *Organisationer berättar: Narrativet som resurs i strategisk kommunikation*. Doktorsavhandling. Uppsala Universitet. <http://uu.diva-portal.org/smash/get/diva2:758669/FULLTEXT02.pdf> Kap. 7.3 och 7.4, s. 100-115.

Rehnberg, Hanna Sofia, "Mer än en god historia: Om organisationers berättande i sociala medier", 2016. Ingår i: *Nordicom Information*, ISSN 0349-5949, Vol. 38, nr 2, s. 89-93. (Lisam)

Santesson Sara, "Betyg på retorik", *Retorikmagasinet*, vol. 54/55 (2015), s.31-34. (Lisam)

Seminarium 3. Samtal/dialogövning i mindre grupp. Du ska inför seminariet förbereda dig på att föra ett kortare samtal med ”dialogkompetens” om ett visst ämne i en mindre grupp. Omfattning per grupp: ca 20-25 minuter. Ämnet presenteras i god tid före seminariet via Lisam. Det innebär att samtliga i gruppen både ska prata och lyssna i avvägd omfattning och ha som målsättning att ställa frågor, argumentera, fånga upp trådar i samtalet och både vara ”integrerande” och ”differentierande” enligt Döös, Marianne & Wilhelmsson, Lena (2012) begrepp. Efter seminariet lämnar varje student in en egen reflektion på Lisam, omfattande 1, 5 -2 A4-sida, Times New Roman (motsvarande), där samtalet utvärderas, både den egna insatsens styrkor och svagheter och även samtalet som helhet. Det är ett krav att använda de obligatoriska källorna för seminarium 3 för att skriftligt diskutera situationen.

Bedömning: Underkänt, Godkänt och Väl godkänt utifrån kriterierna:

För godkänt krävs att studenten deltar aktivt i samtalet på det sätt som beskrivs i uppgiftsbeskrivningen och tar ansvar för samtalet som helhet. För godkänt krävs också att studenten skriver en reflektion efteråt utifrån uppgiftsbeskrivningen ovan med stöd och motiveringar (G) / med utförligt stöd och motiveringar (VG) i de obligatoriska källorna. Inlämning en vecka efter seminariet.

Obligatoriska källor:

Alerby, Eva, *Om tystnad - i pedagogiska sammanhang* (2012). (Lisam. Sidor anges vid kursstart.)

Döös, Marianne & Wilhelmsson, Lena, *Dialogkompetens för utveckling i arbetsliv och samhälle* (Studentlitteratur, 2012), s. 24-33 (Lisam)

Hoedt Rasmussen Inger & Gabrielsson Jonas, ”Konsten att inte svara”, *Retorikmagasinet*, nr. 56, s. 9-12. (Lisam)

Melin, Lars, ”Att manipulera med språket”- text från Melins hemsida. (Lisam)

Renberg, Bo, *Retorikanalys* (Studentlitteratur, 2007) (valfritt avsnitt)

Smith Pedersen, Hanna, ”De tomma platsernas retorik”, *Retorikmagasinet*, nr 57, s. 15-17. (Lisam)

Seminarium 4. PM-seminarium. Presentera muntligt inför gruppen ditt skriftliga PM (se nedan) om dina retoriska erfarenheter och exempel från yrkeslivet eller studier (kommande yrke). Presentera (väv in) även den valda fördjupningslitteratur som tillämpas i PM:et. Omfattning på muntlig presentation: 5-7 minuter. Bedömning: Underkänt, Godkänt, Väl Godkänt.

Bedömning muntlig presentation utifrån kriterierna:

- En genomtänkt disposition med tydlig inledning och avslutning
- Fyllig och saklig redogörelse med egna exempel
- Språket är anpassat till målgruppen och går att följa med i
- Några retoriska verktyg och stilmedel används på ett medvetet sätt (G)/ Flera retoriska verktyg och stilmedel används på ett medvetet och effektivt sätt (VG)
- Tidsramen hålls
- Egenvald fördjupningslitteratur presenteras kortfattat men informativt i **anslutning** till den beskrivna situationen (G) / Egenvald fördjupningslitteratur presenteras i presentationen på ett fördjupat sätt för att tolka och förstå den retoriska situationen/erna som beskrivs.

Uppgiften redovisas även i skriftlig form. Inlämnas via Lisam. Omfattning: 2-3 A4-sidor löpande text, stl. 12, Times New Roman (motsvarande) exklusive litteraturlista. Inlämning via Lisam i samband med seminarium 4.

Frågor som kan vägleda ditt skriftliga PM om retorik i arbetsliv eller studier:

- I vilka former (muntliga och skriftliga, formella och informella situationer) tycker du att retorik förekommer på din arbetsplats eller i ditt kommande yrke?
- Kartlägg vilka retoriska situationer du kan, eller brukar, hamna i.
- Beskriv en sådan exempelsituation lite närmare och undersök exempelvis: avsändare och mottagare- budskap? Vad är det retoriska problemet? Hur ser språket ("professionellt språk") /doxan, ev. fackuttryck (terminologi) och jargong ut inom dessa retoriska situationer?
- Vilka frågor behöver du ta ställning till (argumentera för/emot/övertyga/förhandla om?)
- I vilka situationer behöver du hålla muntliga presentationer/prata inför andra? Reflektera över din retoriska framtoning i dessa situationer. Vad fungerar och vad kan förbättras? Vad vill du utveckla hos dig själv?
- Var befinner du dig i kommunikationsprocessen och hur ser du på behovet av genomtänkt kommunikation inom organisationen?

Bedömning av skriftligt PM: För godkänt krävs att omfattning och innehåll följer anvisningarna ovan och att all obligatorisk litteratur och länkar (inklusive egenvald fördjupningslitteratur) redogörs för och används för att tolka och förstå den retoriska situationen på ett relevant sätt. Hänvisa till litteratur och länkar löpande i texten samt i referenslista i slutet. För Väl Godkänt krävs dessutom att litteraturen och länkarna tillämpas på ett fördjupat sätt i PM:et. Det ställer således krav på att välja en fördjupningskälla som kan

tillföra något till den retoriska situation som du beskriver. Den retoriska situationen beskrivs dessutom utförligt utifrån retoriska begrepp.

Obligatorisk litteratur:

Döös, Marianne & Wilhelmsson, Lena (2012), ”Dialogkompetens”, i *Dialogkompetens för utveckling i arbetsliv och samhälle*, s. 24-28. (Lisam).

Institutet för språk och folkminnen, <https://www.isof.se/stod-och-sprakrad/vagledning/terminologi-pa-arbetsplatsen>

Müllern Tomas & Stein Johan, ”Den övertygande ledaren: Om varför en bra ledare också måste vara en bra retoriker”, 1 juni 1999, Retorikförlaget, <https://www.retorikforlaget.se/den-overtygande-ledaren/> (sammanfattat ur *Övertygandets ledarskap – om retorik vid strategiska förändringar* (Studentlitteratur, 1999).

Olsson Jers Cecilia: ”Yrkesspråk vs vardagsspråk”: <https://urskola.se/Produkter/193769-UR-Samtiden-Malmoforskare-forelaser-2015-Hur-hor-man-att-nagon-ar-sjukskoterska>

Rehnberg, Bo, *Retorikanalys* (Studentlitteratur, 2007). Valfria avsnitt.

Simonsson, Charlotte, ”Visklekande chefers kommunikativa självsvält.” *Retorikmagasinet*, 2012, nr 47/48. <https://www.retorikforlaget.se/visklekande-chefers-kommunikativa-sjaelvsvaelt/?highlight=visklekande%20chefers>

Välj dessutom ytterligare minst en relevant källa (som passar ditt verksamhetsområde och din valda situation) ur kurslitteraturen nedan för att analysera den retoriska situationen.

Fördjupningslitteratur (Obligatoriskt att välja bland, utifrån uppgiftsbeskrivning).

Adelswärd, Viveca *Prat, skratt, skvaller och gräl* (1996)

Adelswärd, Viveca, *Till struntpratets lov* (2009)

Alerby, Eva, *Om tystnad - i pedagogiska sammanhang* (2012).

Boréus, Kristina, *Diskrimineringens retorik- en studie av svenska valrörelser 1988-2002* (2006), <http://www.sweden.gov.se/content/1/c6/06/36/15/f53c52bc.pdf>

Eile Ditte, *Att leva utan att härska* (2012).

Eksvärd Elaine *Vardagsmakt: 10 strategier som ger och genomskådar makt* (2014)

Eksvärd, Elaine, *Härskarteknik- den fula vägen till makt* (2008)

Falkheimer; Jesper, Heide, Mats, Hamrefors, Sven, *Kriskommunikation- att improvisera under kaos*. (2006)
http://www.sverigeskommunikatorer.se/globalassets/dokument/forskningsrapporter/reflektion_4.06.pdf

Fexéus H., *Maktspelet: Konsten att ta kontroll* (2013).

Fällman, Barbro och Thörnberg, Pelle, *Retorik i mötet med media* (2009).

Fällman, Barbro,

Gunnarsson, Hans *Lärarens retorik – om tal och samtal i läraryrket* (2012).

Hellspång, Lennart *Förhandlingens retorik: Samtalskonst för arbete, skola och samhälle*. (2008).

Hellspång, Lennart *Forskningsuppsatsens retorik* (2014, Studentlitteratur).

Kindeberg, Tina *Pedagogisk retorik: Den muntliga relationen i undervisningen* (2011).

Melin Lars, *Corporate bullshit: Om språket mitt i city. Late update* (Schibsted förlagen, 2007). Finns som e-bok.

Melin L. & Melin M *Maktspråk: Boken med jävlaranamma!* (2007)

Mral Brigitte och Orla Vigsö (red.) *Krisretorik: retoriska aspekter på kriskommunikation* (e-bok). (2013)

Persson Mikael, *Retorik och juridik* (Demosthenes, 2007).

Sandberg Katti, *Trovärdighet. Så bygger du förtroende* (2009)

Santesson Sara, Pelger Susanne, *Retorik för naturvetare; skrivande som fördjupar lärandet* (Studentlitteratur, 2012).

Sigrell; Anders, *Retorik för lärare. Konsten att välja språk konstruktivt* (2008).

Sveriges Radio. Språket i P1: Podcast 200504. Språket i krisens spår.
<https://sverigesradio.se/avsnitt/1505692>

Sveriges Radio. Språket i P1: Podcast 181008. Om offentliga ursäkten.
<https://sverigesradio.se/spraket?date=2018-10-08>

Ury , W. L., *Vägen förbi nej: Att förhandla med framgång* (1996)

Werner Runebjörk Isabel, *Ditt personliga varumärke- om retorik, värderingar och förtroende* (2007)

Några centrala retoriska begrepp

Argument- de skäl som ges för en ståndpunkt

Avsändare- den/de som säger/skriver något

Citat- ordagrann återgivning av vad någon sagt eller skrivit

”Det retoriska problemet” (Bo Renberg, 2007) Den utmaning som sändaren har i en viss given situation att nå ut med sitt budskap.

Decorum- att veta vad som är lämpligt och passande (särskilt ifråga om stil) för en viss publik eller läsekrets.

Delectare- behaga/roa utifrån sin *ethos*

Disposition- upplägg, struktur

Docere- undervisa/förklara, dvs. använda ordet (*logos*)

Doxa- Det som tas för givet i ett visst sammanhang och som de inblandade, t. ex. majoriteten i en publik eller organisation, tror på.

Ethos- att påverka med hjälp av talarens/skribentens karaktär och förtroende

Genre- stiltyp av tal/text

Jargong- viss språklig stil inom en viss subgrupp eller avgränsad yrkeskategori, med specifika ord och uttryck, internskämt och samtalsstön

Kairos- Den rätta tidpunkten och situationen att yttra sig (en slags ”timing”)

Kontext- Situation och sammanhang

Källhantering- Medvetet val av källor, tydlig redovisning av befintlig kunskap eller åsikter. Granskning av valda källors tillförlitlighet. Användning av vedertaget referenssystem, t. ex. Harvard. I slutet av mening anges författarens efternamn och publiceringsår inom parentes (Andersson, 2001).

Logos- att påverka med hjälp av fakta och förnuft

Metafor- jämförelse i form av bildspråk (en retorisk stilfigur)

Mottagare- den publik som läser/lyssnar på någon/några

Movere- Beröra/väcka känslor (*pathos*)

Pathos- att påverka med hjälp av känslor och engagemang

PM- kortfattad, sammanfattande text

Stilfigur eller retorisk figur- språkliga verktyg med syfte att föra mottagarnas tankar i en viss riktning eller ange rytm och karaktäristiska stildrag i texten. För exempel på retoriska stilfigurer se: <https://www.retorikforlaget.se/alfabetisk-oeversikt-av-troper-och-figurer/>

<https://larare.at/svenska/moment/stilfigurer/stilfigurer.html>

Syfte- avsikten som en avsändare har med ett tal eller text

Tes- Påstående som kan stödjas av sakliga bevis och argument

Checklista för åhörarrespons och manusförberedelse (muntligt tal)

- Finns en tydlig inledning?
- Framträder budskapet/innehållet?
- Etableras kontakt med åhörarna? Närvaro, ögonkontakt, frågor, kroppsspråk, hörbarhet/synlighet
- Fångas åhörarnas intresse? Engagemang, tydlighet, innehåll, säkerhet, språknivå/stil
- Används retoriska stilfigurer?
- Finns en tydlig struktur, röd tråd i presentationen? Disposition, sammanhang, övergångar, hänvisningar
- Hur fungerar manushantering?

- Är avslutningen tydligt markerad och konkluderande?

- Finns några störande inslag i framförandet? Ljud/ord, rörelser, okoncentration, inantill-läsning, problem med teknik, dålig förberedelse, oengagemang etc.

- Hur ser balansen ut mellan *ethos, logos och pathos*?

- Hur fungerar talet utifrån begreppen: *Docere, movere, delectare*?

- Ges utrymme för spontanitet?

- Anpassning till målgrupp/publik?

- Tidsanpassning?

Allmän retorik- och kommunikationslitteratur (ej obligatorisk)

Axelsson, Ulrika) *Våga tala- förstå, utmana och förändra* (2011)

Cassirer, Peter, *Huvudlinjer i retorikens historia* (1999)

Elmelund Kjeldsen, Jens, *Retorik idag. Introduktion till modern retorikteori* (2008).

Eriksson, Camilla *Retorikiska : om kommunikation i allmänhet och retorik i synnerhet* (2011).

Gunnarsson, Hans *Vältalaren – en handbok i retorik* (2004)

Jensen Mikael *Interpersonell kommunikation* (Studentlitteratur, 2015).

Juhlin, Lotta, *Den goda kommunikationen: rösten, kroppsspråket och kommunikationen* (2005)

Jørgensen, Charlotte, Onsberg Merete, *Praktisk argumentation : grundbok i retorisk argumentation*(2008)

Karlberg, Maria & Mral, Brigitte *Heder och påverkan Att analysera modern retorik* (1998)

Lindstedt, Inger *Textens hantverk. Om retorik och skrivande* (2014)

Lindqvist Grinde, Janne, *Klassisk retorik för vår tid* (2008).

Renberg, Bo *Bra skrivet. Väl talat. Studiehandledning i skrivande och praktisk retorik.* (2003)

Wennergren, Linn, ”Yes, we can exaggerate! En översättningsvetenskaplig studie av användningen av retoriska stilfigurer i ett amerikanskt politiskt tal, dess svenska översättning och ett svenskt politiskt tal”. Studentuppsats, Självständigt arbete, 15 hp. Humanistisk fakultet, Översättarutbildning, Göteborgs universitet.

https://gupea.ub.gu.se/bitstream/2077/28279/1/gupea_2077_28279_1.pdf